

همدلی و همزبانی در صدر جدول اولویت‌هاست/ ظرفیتهای پویای جامعه

همدلی و همزبانی از مهم‌ترین مسائل مورد نظر اسلام است که دارای ذخایر و ظرفیتهای مهمی برای حرکت پویای جامعه است و درجه اهمیت آن در صدر جدول اولویت‌هاست.

به گزارش خبرگزاری مهر، اولین نشست علمی سال ۹۴ از سلسله نشست‌های طراحی‌شده شورای پژوهشی مرکز مطالعات فرهنگی - اجتماعی توسط گروه مطالعات بنیادی و دین‌پژوهی فرهنگی و اجتماعی با ایراد سخن و ارائه نظرات اساتید حوزه و دانشگاه حجج الاسلام و المسلمین دکتر حسین اژدری‌زاده و دکتر کریم خان‌محمدی در جمعی از فرهیختگان حوزه و دانشگاه در سالن همایش‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی برگزار شد.

در ابتدا دکتر سیدحسین فخرزادع دبیر علمی جلسه با تلاوت آیه ۱۰۲ سوره مبارکه آل عمران، خاطرنشان کرد: در فصل نخست از سال همدلی و همزبانی که شعار سال جمهوری اسلامی در سال ۹۴ است، قرار داریم و امیدواریم این شعار محوری که مسلماً با همت ملت و دولت به شعور همگانی تبدیل می‌شود در سال‌های مستمر انقلاب اسلامی تداوم داشته باشد. همدلی و همزبانی از مهم‌ترین مسائل مورد نظر اسلام است که دارای ذخایر و ظرفیتهای مهمی برای حرکت پویای جامعه است و درجه اهمیت آن در صدر جدول اولویت‌هاست. به همین دلیل دشمنان اسلام نیز مترصد تکه‌تکه کردن امت واحده‌ای هستند که در قرآن و سنت بدان اهتمام زیادی شده است.

بحث همدلی و همزبانی در برداشت‌های مختلف سیاسی، اخلاقی، دینی و معرفت‌شناختی با تعابیر و مفاهیم متفاوتی بیان شده است. از چنین برداشت‌های مختلف که بگذریم و از منظر جامعه‌شناختی به طور عمیق‌تر به موضوع نگاه کنیم، در ادبیات اجتماعی با مفاهیمی مانند انسجام یا همبستگی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، رابطه ساختار و فرد در سازواره منظم و دقیق، کنش متقابل و موضوعاتی از این دست مواجه هستیم و در این نشست انتظار بر این است که نخست، چیستی‌شناسی بحث مورد کاوش قرار گرفته سپس چرایی طرح بحث و اینکه آیا ناظر به مسئله یا آسیب اجتماعی بوده یا نه؟ سپس به چگونگی بسترهای فراهم‌آوری انسجام و همبستگی در سطح جامعه پرداخته شود و مؤلفه‌های فرهنگی اجتماعی و موانع همدلی و همزبانی به‌ویژه در ادبیات جامعه‌شناختی با رویکرد دینی مورد عنایت قرار گیرد.

در ادامه جلسه حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر حسین اژدری‌زاده، سخنان خود را با عنوان «مبانی همدلی و همزبانی در نهج‌البلاغه» در دو بخش خرد و کلان ارائه کرد در سطح خرد به اهمیت زبان و گفتار به مثابه فعل آدمی و تأثیر آن در منبیت پرداخت و خاطرنشان کرد: ارتباط میان فضای درون و بیرون و تعامل میان آگاهی و رفتارها، مسئله مهمی است که از کلام حضرت علی(ع) بسیار می‌توان استفاده کرد. اگر زبان و گفتار را در زمره اعمال و رفتارهای انسانی بدانیم و ارتباط میان دل و زبان را یک نوع ارتباط تکوینی قلمداد کنیم، لذا می‌توان بحث را به جای رابطه دل و زبان به رابطه دل و عمل و تعامل آن دو سوق داد که در این تعامل دوسویه نیت و دل بر گفتار نقش تعیین‌کننده دارد و گفتار و زبان درون انسان را بازنمایی می‌کند و نیز نقش نیت و آگاهی در رفتار انسان‌ها مورد اهتمام است.

وی پس از طبقه‌بندی و گونه‌شناسی چنین تعاملی برای هنجارسازی دین در جامعه به سطح کلان بحث خود پرداخت و گفت اصولاً ضرورت زندگی اجتماعی انسان به خاطر نوعی کسب هویت جمعی بوده و در هویت‌های جمعی چون تأکید بر انسجام و وحدت است هویت‌های فردی و رفتارهای کاملاً فردگرایانه باید تحت‌الشعاع اراده‌های کلی جامعه قرار داشته باشند و در این هویت‌سازی اجتماعی از نگاه نهج‌البلاغه، به عناصر فرازمانی و فرامکانی توجه شده است تا به یک «اتحاد برین» منتهی شود و اتحاد برین، همدلی‌ها و همزبانی‌هایی است که در سطح کلان جامعه و میان ارکان اصلی با عناصر جزئی اجتماعی، صورت می‌گیرد و به نوعی اتحاد میان ارواح تکامل‌یافته بشری و اتحاد حقیقی منجر می‌شود.

در ادامه بحث حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر کریم خان‌محمدی سخنان خود را در عطف به پیام نوروزی مقام معظم رهبری در سال ۹۴ در سه محور مطرح کرد:

ابتدا سلسله‌ای از مباحث مقدماتی را بیان کرده و یادآور شد: در همدلی دو عنصر مهم دولت و ملت قرار دارد و برای ایجاد انسجام اجتماعی اگرچه نقش هر دو دارای اهمیت است اما اصالت بیشتر روی ملت به عنوان کارفرما می‌باشد و دولت کارگزار ملت قلمداد می‌گردد. در ادوار مختلف تاریخ ایران زمین، اعتماد میان ملت و دولت خدشه‌دار شده است و بیشتر وظیفه دولت است که این اعتماد را که مفهومی پیش‌برنده و عنصری محوری در سرمایه اجتماعی است به ملت برگرداند.

سپس با طرح بحث همدلی که از سوی اندیشمندان غربی معاصر، «دانیل لرنر» در تحلیل‌های جامعه‌شناختی‌اش صورت گرفته ادامه داد: ایشان پس از مطالعه وضعیت اجتماعی و اقتصادی چند کشور معتقد است جوامع اگر بخواهند توسعه‌یافته شوند باید از طریق شهرنشینی و مسافرت، سواد همدلی را بالا ببرند.

شباهت نظر وی با کلام مقام معظم رهبری در این است که هر دو همدلی را عامل توسعه دانسته‌اند؛ چرا که در کلام رهبری

رسیدن به حد مطلوب شاخص‌های پیشرفت از آرزوهای ایشان بیان شد اما تفاوت نظر لرنر با همدلی در بیانات رهبر معظم انقلاب در این است که در نگاه جامعه‌شناختی لرنر، صرفاً پایین‌ترین سطح همدلی در نظر گرفته شده است اما در نظر رهبری انقلاب همدلی در سه سطح ۱. تصور، ۲. درک متقابل و اعتماد اجتماعی، ۳. اطاعت قابل تصور می‌باشد.

در آخر دکتر کریم خان‌محمدی به مؤلفه‌های همدلی پرداخت. دینداری و تقوی که اتحاد در افق روح و جان‌هاست. پرهیز از غوغاسالاری، پاسخگویی به تمام سؤالات شهروندان و خود را در معرض پرسش‌های مردم قرار دادن، صداقت و عدالت از جمله مؤلفه‌های مهمی بود که به تفصیل به آن پرداخته شد.

همچنین پاسداشت تنوع فرهنگی در جامعه از جمله مؤلفه‌هایی بود که بدان تأکید شد؛ زیرا هر تلاشی برای یکنواخت‌ساختن اجباری جامعه منجر به شکاف اجتماعی می‌شود و نتیجه معکوس خواهد داد و نهایتاً پرهیز از نمادهای فاصله اجتماعی از دیگر عوامل مهم ایجاد همدلی دانسته شد.